JUBILEUMI GONDOLATOK

DR. HEGYI ENDRE, egyetemi docens, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvi Lektorátusának vezetője

A körülmény, mely alkalmat ad arra, hogy pár gondolatot csatlakoztassak Sztankó elvtárs szavaihoz, részben személyes vonatkozású. Ugyanis néhány hónap híján éppen negyedszázada annak, hogy a Központi Magyar Nyelvi Lektorátus vezetésével megbíztak, s így ott lehettem azok között, akik az első kapavágásokat végezték az eleddig járatlan területen.

Túlzás nélkül lehet mondani, hogy történelmi jelentőségű feladatra vállalkoztunk. Az a nagy változás, mely hazánkban társadalmilag, politikailag széles nemzetközi aktivitást biztosított, nyelvünket is kiemelte elszigeteltségéből. Az előzőek során már elhangzott, kik, milyen számban és miért tanulják a magyar nyelvet. S hogy a számukra nyújtott kezdeti szerény lehetőségek mennyire megnövekedtek, ahhoz elég csak körülnézni itt, ahol jelenleg vagyunk.

Most a külföldiek magyaroktatásának elvi módszertani témakörébe vágó néhány diakrónikus kérdéséről szeretnék néhány szót ejteni. Még a megszépítő visszaemlékezés sem tudná velem úgy érzékeltetni egykori igyekezetünket, hogy ne tegyem mindjárt hozzá: maga az igyekezet nem pótolhatta a hiányokat, melyek abból adódtak, hogy nem voltak tapasztalatok, következésképpen hiányoztak a belőlük kialakítható eljárások s az eljárásokból rendszerezhető módszerek.

Mit tehet ilyenkor az ember? Oda fordul, ahonnan tanácsot remélhet. Igen ám, de a nyelvoktatás éppen azokban az időkben került mindenütt válságba, így azután az az előny, amivel a hagyománygazdagság tekintetében az úgynevezett világnyelvek velünk szemben rendelkeztek, nem gátolhatott bennünket, hogy a megújhodás lendületében versenyképesnek érezhessük magunkat.

A világnyelvek oktatóinak a meglevőt kellett korszerűsíteniük, nekünk pedig korszerű alapokat kellett leraknunk. S ez ma nem csupán kronológiai kérdésként hagyományozódik ránk, hanem ahhoz is sok köze van, amit a szovjet Gansina s az angol Strevens egyaránt vallanak: egy nyelv tanításának módszere a tanulandó nyelv fonetikai, morfológiai és szintaktikai szerkezetétől függ.

Mindazt, ami nyelvpedagógiailag univerzális jellegű, beleértve az oktatás technikai eszközeit is, igénybe vettük; azon túl azonban magunk erejére voltunk utalva.

A magyar nyelv ragozó volta s az a körülmény, hogy idők folyamán a tőhöz zárkózott toldalékok ma is őriznek viszonylagos önállóságot, nyelvünk formális mozgatásának szinte egyedülálló lehetőségeit kínálták abban a korszakban, mikor a transzformációs műveletek szinte parancsolólag jelentkeztek azok előtt, akik vallották, hogy a nyelvet mozgásában kell vizsgálni.

A tételes grammatizálás túlkapásait korlátozó eljárások, módszerek élére nyelvünknek mégsem az említett tulajdonsága, hanem a vonzatosság került, de a kettő egymással összefügg. A vonzatosság nem valami magyar specialitás, mégcsak nem is latin örökség, legfeljebb a latinos műveltség segítette a felismerését, miként más nyelvben is történt. A vonzatosságnak a szintaxis középpontjába helyezésére azonban – a francia Tesniere elméleti fejtegetésein túllépve – gyakorlatilag Magyarországon került sor, pontosan 15 évvel ezelőtt, amikor az erről szóló első egyetemi jegyzet a bölcsészkaron megjelent, hogy újabb s újabb tapasztalatok birtokában tudományelméletileg mindjobban terebélyesedjék, kiteljesedjék.

Az elmélet annyit ér, amennyit belőle a gyakorlat igazol, a gyakorlat értékét pedig társadalmi hasznossága szentesíti. Éppen ezért a kiteljesedés nagyon fontos állomásaként kell említenem azt a gyümölcsöző együttműködést, mely a valamikori közös indulás legnemesebb hagyományait folytatva a Magyar Nyelvi Lektorátus és a Nemzetközi Előkészítő Intézet között 1969-ben felújult, s amelynek eredményeként a vonzatközpontú s transzformációs nyelvoktatás néven ismert koncepció a Nemzetközi Előkészítő Intézet tanárainak közreműködésével a tankönyvírók tapasztalataival gazdagítva beleépült abba a nyelvkönyvbe, melyet azóta is használnak nemcsak az Intézetben, de sok helyütt külföldön is.

A megoldott problémák törvényszerűen új, megoldatlan problémákat vetnek fel. A jövőbelátás szükségszerűen vetette fel az utódok kinevelését, ugyanis az évek során mind nyilvánvalóbbá vált, hogy más alapozással kell tanítani a külföldieket magyarra, mint a magyarokat anyanyelvük törvényeire.

E realitásból kiindulva a Művelődésügyi Minisztérium 1971-ben oktatási programot hagyott jóvá. Ez a program azóta is bázisa a "magyar mint idegen nyelv" szakosképző speciális stúdiumnak a bölcsészkaron.

A világnyelvek országai postgraduális képzés vagy tanfolyamszervezés formájában gondoskodnak az utánpótlásról. Rendes egyetemi oktatás, illetve tanárképzés keretében nemzetközi viszonylatban ez az első ilyen képzési forma, s vannak tanárjelöltek, akik ezt a munkaterületet életpályául választották. Ezek a hallgatók – mint ismeretes – egyetemi elméleti képzésüket a Nemzetközi Előkészítő Intézetben rendszeres gyakorlati munkával egészítik ki: hospitálnak és gyakorló, illetve vizsgatanítást végeznek, mielőtt a diplomájukat kézhez kapnák. Azok közül pedig, akik már kézhez kapták, nem egy áll itt közöttünk a Nemzetközi Előkészítő Intézet ifjú tanáraként.

Nem volt könnyű az út, mely idáig vezetett. Köszönet mindazoknak, akik segítettek megtenni.

МЫСЛИ ПО ПОВОДУ ЮБИЛЕЯ

д-р Эндре Хеди, доцент будапештского университета

(резюме)

Автор работает заведующим центральным лекторатом венгерского языка в будапештском университете. Лекторат занимается преподаванием предмета "Венгерский язык как иностранный" для студентов, обучающихся по специальности венгерский язык и литература.

Автор в своём выступлении подробно рассказывает о значении методики глагольных управлений и трансформаций в обучении венгерскому языку.

EINIGE GEDANKEN ANLÄBLICH DES JUBILÄUMS

Dr. Endre Hegyi, Dozent, Leiter des Zentrallektorats für Ungarisch an der Eötvös Lóránd Universität

Resümee

Der Verfasser ist Leiter des Zentrallektorats für Ungarisch für Ausländer an der Eötvös Lóránd Universität. Das Lektorat hat die Aufgabe, Lehramtkandidaten auf dem Gebiet "Ungarisch als Fremdsprache" auszubilden.

Der Referent spricht ausführlich über die Bedeutung der betonten Behandlung der Rektion und Transformation im Ungarischunterricht.